

Tefsir Araştırmaları Dergisi

The Journal of Tafsir Studies

مجلة الدراسات التفسيرية

<https://dergipark.org.tr/tr/pub/tader>

E-ISSN: 2587-0882

Cilt/Volume: 6, Sayı/Issue: 2, Yıl/Year: 2022 (Ekim/October)

Prof. Dr. Salih Akdemir: Bir Mektupla Başlayan Dostluk

Prof. Dr. Salih Akdemir: Friendship That Begins With a Letter

Celal KIRCA

Prof. Dr., Kayseri Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Emekli Öğretim Üyesi

Prof. Dr., Kayseri Erciyes University, Faculty of Theology, Department of Tafsir

Türkiye

ckirca28@hotmail.com

0000-0002-4668-2743

Makale Bilgisi – Article Information

Makale Türü/Article Type: Vefeyât/Obituary

Geliř Tarihi/Date Received: 19/07/2022

Kabul Tarihi/Date Accepted: 29/09/2022

Yayın Tarihi/Date Published: 30/10/2022

Atıf / Citation: Kırca, Celal. “Prof. Dr. Salih Akdemir: Bir Mektupla Başlayan Dostluk”. *Tefsir Araştırmaları Dergisi* 6/2 (Ekim/October, 2022), 798-807.

İntihal: Bu makale, intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

Bu makale Creative Commons Atıf-GayriTicari 4.0 Uluslararası Lisans (CC BY-NC) ile lisanslanmıştır. This work is licensed under Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International License (CC BY-NC).

Yayıncı / Published by: Ali KARATAş /Türkiye

Öz

Her insanın, hayatında az veya çok dostları olur. Benim de bazı dostlarım oldu. Bunlardan biri de merhum Prof. Dr. Salih Akdemir'di. “En iyi dostluklar, kavga ile başlar” denilse de benim Salih Bey’le olan dostluğum, kavga ile değil bir mektupla başladı. Salih Bey, bir kitabında yer alan giriş yazısında beni, ilmî tefsir konusundaki görüşlerim sebebiyle eleştirmişti. Ben de onun bu eleştirisine bir mektupla cevap vermiştim. Bu mektup, dostluğa açılan bir kapı oldu. Bu dostluk, zamanla da gelişti ve hastalığı döneminde de zirve yaptı. Telefon en iyi iletişim aracımızdı. Kendisini sık sık arar, hal ve hatırını sorardım. Bana uzun uzun hastalığından ve ameliyatından; çoğu zaman geçmişten, ona yazdığım mektuptan, bazen de gelecekten ve tefsir ile ilgili çalışmalarından söz ederdi. Ben de onu mutlu edecek sözler söyler ve unutamadığım anılarımı paylaşırdım. Dolayısıyla bu hatıra yazısı, bir mektupla başlayan dostluğun hikâyesidir.

Ne demişti Yunus Emre:

“Söz ola kese savaşı söz ola bitire başı

Söz ola ağılı aşı, bal ile yağ ede bir söz.”

Genellikle Yunusun Emre’nin bu tavsiyesine uygun bir hayatım ve bu sayede de birçok dostum oldu. Bu dostlarımdan biri de merhum Salih Akdemir'di. Her ne kadar “En iyi dostluklar, kavga ile başlar” denilse de benim Salih Bey’le olan dostluğum kavga ile değil bir mektupla başladı.

1983 yılıydı. Erciyes Üniversitesi İlahiyat Fakültesi’nde tefsir derslerine girdiğim sınıflardan birinde ilmî tefsir konusunu anlatıyordum. Bir öğrencim, ders esnasında söz alarak, “Hocam, Ankara İlahiyat Fakültesi’nden bir hoca, yazdığı bir kitapta sizi ve Tayyar Altıkulaç Bey’i eleştiriyor. Ne dersiniz?” deyince, o öğrencime, “Kitabı görmedim, dolayısıyla da beni nasıl eleştirdiğini bilmiyorum. Sende varsa o kitabı bana getirir misin?” demiştim. O da ertesi gün söz konusu kitabı bana getirmişti.

Kitabın başlığı “*Prof. Dr. Abdullah Draz, Kur’ân’ın Anlaşılmasına Doğru, Tercüme, Yrd. Doç. Dr. Salih Akdemir, Mim yayınları*”¹ şeklindeydi. Salih Bey kitapta yer alan 39 sayfalık giriş yazısında, beni ilmî tefsir konusundaki görüşlerim; Tayyar Altıkulaç Bey’i de konusu 19 rakamı ile ilgili olan bir kitap tercümesi üzerinden eleştiriyordu. Benimle ilgili olan eleştirisi ise 1981 yılında yayımlanan “*Kur’an-ı Kerim ve Modern İlimler*” isimli kitabımda yer alan bazı düşüncelerimle ilgiliydi.

Tenkitlelerinde bir konu hariç -o da tartışmaya açıktı- objektif değil, yanlı ve taraflı bir bakış açısı vardı. Onun eleştirisini ben ilk anda böyle anlamış ve algılamıştım. Bu nedenle de

1 Abdullah Dıraz, Kur’ân’ın Anlaşılmasına Doğru, çev. Salih Akdemir (Ankara: Mim Yayınları, Birinci Baskı, 1983)

ona cevap verme ihtiyacı hissetmiş ve bir makale ile cevap vermeyi düşünmüştüm. Hatta fikrî hazırlıklarımı bile yapmaya başlamıştım.

O yıl bahar dönemine tefsir usulü dersinin haricinde bir de din eğitimi dersine giriyordum. Bu derste işlediğim konular arasında “Kur’an’da eğitimin temel ilkeleri” de yer alıyordu. Hatta bu konuda bir de makale yazmış fakat olgunlaştıramamıştım. Bu nedenle yayımlanması için bir dergiye de göndermemiştim. Makalemde tespit ettiğim eğitim ilkeleri arasında “dostça tavır” ilkesine de yer vermiş ve bu ilkeyi de “*İyilikle kötülük asla bir olmaz. Sen kötülüğü daima iyilikle sav. (Kötülüğe iyilikle karşılık ver) Bir de bakarsın aranızda düşmanlık olan kimse, çok samimi bir dost oluvermiş.*” (Fussilet,41/34) ayetine dayandırmıştım. Ders-te konuyu anlatırken bu ayeti okumuş, tercümesini ve açıklamasını da yapmıştım. Ayrıca bu konuyu “*İnsanlara güzel konuşunuz.*” (Bakara, 2/83) ve “*Kavl-i leyyin/yumuşak söz söyleyiniz.*” (Tâhâ,20/44) ayetleriyle de desteklemiştim. Daha sonra da öğrencilerime, “Bu ayetin bizden uymamızı istediği dostça tavır ilkesini, hayatımız boyunca uygulamalıyız.” tavsiyesinde bulunmuş ve bir din eğitimcisine yakışacak tavrın bu olduğunu özellikle vurgulamıştım. Dersten sonra odama geldiğimde Salih Bey’in eleştirilerini yeniden düşündüm ve derste öğrencilerime söylediklerimi hatırladım.

Salih Bey’in eleştirilerinde hakaret yoktu, sadece kendi açısından gördüğü bir “yanlış anlamayı” ve ilmî tefsir ile ilgili düşüncelerimi tenkit ediyordu. Bir bilim adamı olarak, tenkit etmek, onun tabii hakkıydı. Zira o, benim gibi düşünmek zorunda değildi; ancak ben de onun gibi düşünmek zorunda değildim. Ayrıca yanlı ve taraflı bir bakış açısına sahip olduğunu, konuya daha objektif bakması gerektiğini de söylemem gerekiyordu. Bunu da bir makale ile değil de bir mektupla anlatmak daha doğru bir tavır olacaktı. Zira “*İyilikle kötülük bir olmaz.*” ayetinden bu mesajı almıştım. Bunun üzerine makale yazmaktan vazgeçtim ve ona düşüncelerimi ve görüşlerimi ifade eden bir mektup yazdım.² Tayyar Bey’in ise kendisine yöneltilen tenkitlere cevap vermediğini daha sonra Salih Bey’den duymuştum.

Salih Bey söz konusu yazısında bana iki eleştiride bulunuyordu: Bunlardan birincisi, Dr. M. A. Draz’ın, “Initiation Au Koran” esrinde yer alan “concordism”in tercümesiyle ilgiliydi. Yapılan tercümeden hareketle benim Draz’ı anlamadığımı söylüyordu. İkincisi eleştirisi ise ilmî tefsire yönelikti ve benim bu konudaki görüşlerimi eleştiriyordu.

Salih Bey’in birinci eleştirisine, kendisinin haklı olabileceğini; zira yabancı dilimin Fransızca değil İngilizce olduğunu, bu nedenle de Draz’ın “concordism” ile ilgi cümlesini kendisi gibi Fransa/Sorbonne’da okuyan bir tefsir hocasına tercüme ettirdiğimi, o hocanın da kitapta yer alan şekliyle tercüme ettiğini; kendisinin bu uyarısı üzerine konuyu araştıracağımı, şayet bir yanlış anlama olmuş ise, onu düzeltmenin de bir erdem olacağını yazmıştım.

İkinci eleştirisine ise şöyle cevap verdiğimi hatırlıyorum: Kur’an lafızlarının değişmeyen hakikatleri ihtiva ettiği; ancak onun tercümesinin ve yorumun “mutlak doğru” değil,

2 Salih Bey’in eleştirilerini ve benim ona verdiğim cevap için bk. Celal Kırca, Unutulmamış Anıların İz Düşümü, (Kayseri: 2021), 87-94.

“izafî doğru” olduğunu, dolayısıyla Kur’an’ın ilmî yorumlarını mutlak doğrularmış gibi algılayanın doğru olmayacağını belirtmiş; bu nedenle eleştirilerinin kendisini bağladığını, beni bağlamadığını; kendisinin öyle düşünmeye hakkı olduğu kadar, benim de böyle düşünme hakkımın bulunduğunu ifade etmişim. Mektubumda ayrıca ona bir öneride bulunmuş ve bu önerimin nedenini de ezcümle şöyle açıklamışım:

“Ben görüşümün doğruluğuna inanıyorum. Siz de kendi görüşünüzün doğruluğuna inanıyorsunuz. Bu sebeple benim görüşlerimle birlikte sizin görüşlerinizin de öğrencilerimiz tarafından bilinmesini isterim. Böylece öğrencilerim, her iki kitabı birlikte okuyarak düşüncelerimizi mukayese etmek imkânına kavuşacak ve şahsî görüşlerimizin etkisinde kalmayacak; hangi düşüncenin doğru olduğuna, yine kendileri karar verecektir. Kendi kitabımı öğrencilerime hediye ediyorum, daraldığım durumlarda ise bir sponsor buluyorum. Şayet arzu ederseniz sizin için de bir sponsor bularak kitaplarınızı öğrencilerime dağıtabilirim”³ teklifinde bulunmuştum. Salih Bey de içeriğini özet olarak sunduğum bu mektubuma şöyle cevap vermişti:

“16.6.1983

Sayın Kırcı

Önce Ramazan’ınızı tebrik eder, eserinizle ilgili tenkitlerimi müsamaha ve olgunlukla karşıladığınız için size teşekkür ederim. Kardeşim, tenkitlerim belki size ağır gelmiş olabilir; ancak bu benim stilim. Aslında genellikle daha da sertim. Bunu diğer tenkitlerimden anlamanız mümkün.

Kardeşim, çalışmanızın büyük bir emek olduğu meydanda; fakat metot ve neticede birbirimizden ayrılmaktayız. Eserinizden istifade ettiğimi burada belirtmek isterim. Tenkitlerimi okuyacak olursanız, birçok yerde sizi referans olarak verdiğimi görürsünüz.

Draz’la ilgili olarak size katılmak mümkün değil. Size takdim ettiğim tercümenin 190-191. sayfelerini okuyacak olursanız, meselenin hallolacağına inanıyorum.

Kardeşim size 47 kitap gönderiyorum. Size 265 TL’den verebiliyoruz. Kitabın fiyatı 350 TL. Siz artık uygun gördüğünüz fiyattan satarsınız.⁴ Tekrar selâm eder, başarılar ve mutluluklar dilerim.

Salih Akdemir”

3 Salih Bey’e gönderdiğim mektubun orijinali maalesef bende mevcut değil, içeriğini hatırimda kaldığı şekilde yazdım.

4 Salih Bey’in gönderdiği kitapların bedeli, bir sponsor tarafından kendisine ödenmiş ve öğrencilere o sponsorun bir hediyesi olarak dağıtılmıştır.

45-6-1972

Sayın Hoca,
Önce başarılarınızı tebrik eder, eserinizle ilgili tenkitlerini münasaba ve uygunlukla karşıladığınız için size teşekkür ederim.

Karşıya, tenkitlerin belki size ağır gelebilebilir; ancak bu benim niteliğim. Aslında genellikle daha da serttir. Buna diğer tenkitlerinden anlıyorsunuz.

Erdem, çalışmanızın büyük bir emek mahsulü olduğu beyanda; fakat, metot ve neticede birbirimden ayrılmaktayız. Eserinizden istifade ettiğimi burada belirtmek isterim. Tezini okuyarak olursanız, birçok yerde mini referans olarak verdiğimi görürsünüz.

Tez ile ilgili olarak size katılmak mümkün değil. Size takdir ettiğiniz teriminin 190-191. sayfelerini okuyacak olursanız, meselesinin halledilmesine inanıyorum.

Karşıya size, 47 kitap gönderiyorum. Posta masraflı birer kitap olmak üzere, size 265 TL'den verebiliyorum. Kitabın fiyatı 350 TL. Siz artık uygun gördüğünüz fiyattan alabilirsiniz.

Tekrar selâm eder, başarılar ve mutluluklar dilerim.

Salih Akdemir.

Aramızda geçen bu mektup teatisinin, fikren olmasa da bizi duygusal olarak birbirimize yakınlaştırdığını gördüm. Ben kırıcı, suçlayıcı ve tepkisel içerikli bir mektup yerine; objektif bakış açısıyla açıklayıcı bir mektup yazmıştım. O da bana yazdığı mektupta bu üsluba dikkat etmiş, suçlayıcı ve hakaret edici bir üslup kullanmamıştı. Ben yukarıda zikrettiğim ayetin ruhuna uygun bir dil kullanmıştım. O da bu yazı dilime uygun bir üslupla cevap vermişti. Salih Bey'le olan irtibatım böyle bir hikâye ile başladı ve devam etti.

İlahiyat fakültesindeki hocalarla görüşmek ve fikir alış-verişinde bulunmak üzere zaman zaman Ankara'ya giderdim. Bazen de zorunlu olarak Ankara'ya gittiğim olurdu. Her gidişimde mutlaka İlahiyat Fakültesi'ne gider, özellikle İsmail Cerrahoğlu Hoca'ya uğrar, daha sonra da diğer hocaları ziyaret eder ve fikirlerinden yararlanmak isterdim. Salih Bey'le olan mektup teatisinden sonra bir gün yine görüş alış-verişinde bulunmak üzere İlahiyat Fakültesi'ne gitmiştim. Önce İsmail Bey'i sonra da Salih Bey'i ziyaret ettim. Amacım onunla görüşmek ve ilmî tefsir konusunu enine boyuna müzakere etmektir. Kapısını çalıp içeri girdiğimde, yanıma kadar gelerek beni kucaklayışına şaşırılmıştım. Ondan böyle bir davranış beklemiyordum, fakat onun bu davranışından da memnun kalmıştım. Selamlaşma ve hoş beşten sonra Salih Bey, sözü yazdığım mektuba getirmiş ve memnuniyetini ifade ederek konu üzerinde konuşmaya başlamıştı.

Yaptığımız bu görüşmede her ikimizin de görüşlerinde bir değişiklik olmadığını görmüştüm. O kendi görüşünü savunmuş, ben de kendi görüşümü savunmuştum. Bu nedenle ilmî tefsir konusunda bir fikir birliğine varamamıştık. İkimiz de medenî ölçüler içinde kendi düşüncelerimizi açıklamak ve savunmakla yetinmiştik. Zira münazara yöntemine ikimiz de tevessül etmemiştik. Genellikle böyle durumlarda söze müzakere diye başlanır, diyalog ilerledikçe “tek kişilik monoloğa” veya münazaraya dönüşürdü. Herkes kendi düşüncesini ispat etmek ve karşı düşüncüyü çürütmek için olağanüstü çaba harcardı. Bu müzakeremizde böyle bir şey olmamış, sohbetimiz, sakin bir atmosfer içinde geçmişti. Bu nedenle yaptığımız bu müzakereden ben çok istifade etmişim. En azından konuya farklı bir bakış açısından nasıl bakıldığını görmüş ve anlamıştım. Düşüncelerinden de yararlanmıştım.

Her ne kadar ilmî tefsir ile ilgili görüşlerim Salih Bey’i tatmin etmemiş ise de kitabım ile birlikte onun kitabını, talebelerime tavsiye edip okumalarını sağlamış olmam, onu ziyadesiyle etkilemiş ve memnun etmişti. Belki de benden böyle bir davranış beklemiyordu. Belki de bir makale ile cevap vereceğimi sanıyor ve bunu da vesile bilip bir tartışma konusu yapmak istiyordu, bilemiyorum ama bu davranışından etkilendiği de açıktı. Bunu da bana söz ve davranışıyla hissettirmişti. Konuşmaları arasında sık sık bir bilim insanının kendisini eleştiren bir kitabını, kendi kitabı ile birlikte öğrencilerine tavsiye etmesine, üstüne üstlük bir de sponsor bularak bedava dağıtmasına hayret ettiğini ifade etmekten de çekinmemiş, hatta bunun takdir edilecek bir davranış olduğunu söylemişti. Dolayısıyla bir mektup, eleştiriden dostluğa giden bir başlangıç olmuştu. Nitekim bu mektup olayından sonra Salih Bey’le zaman zaman doçentlik sınavlarında veya bilimsel toplantılarda birlikte olduk. Bu toplantılarda yaptığı eleştirileri görünce, ne kadar sert ve ağır tenkitler yaptığını da şahit olmuşum. Eleştiride bulunduğu bilim insanlarının Salih Bey’le sosyal ilişkileri nasıldı? Bilmiyorum ama bizim sosyal münasebetlerimiz, samimi ve dostça başladı ve öyle de devam etti.

“Ankara İlahiyat Fakültesi’nde tefsir ile ilgili sorunların görüşüleceği bir toplantı yapılmıştı. Toplantıya İsmail Cerrahoğlu, Sakıp Yıldız, Salih Akdemir, M. Zeki Duman ve adlarını şu anda hatırlayamadığım bazı meslektaşlarım da katılmıştı. Ben de bu toplantıya katılanlar arasındaydım. Toplantıyı İsmail Cerrahoğlu Hocamız yönetiyordu. Birçok tefsir sorunu görüşülüp müzakere edildikten sonra Salih Bey, “*el-İtkan*” adlı eserin Türkçeye çevirisi dolayısıyla Sakıp Bey’e çok ağır eleştirilerde bulunmuştu. Sakıp Bey bu eleştirilere uygun cevaplar vermeye çalıştı ise de Salih Bey verilen cevaplardan tatmin olmamış, Sakıp Bey’e yüklenmiş, yüklenmiş. Bu eleştiriler karşısında Sakıp Bey de “Artık yeter” diyecek hale gelmişti.

Salih Bey, sanırım bunun farkına varmış olacak ki bu defa da Tefsir Usûlü’ndeki “Gayr-i İlahi Vahiy” isimlendirilmesinden dolayı İsmail Bey’i de tenkit etmeye başladı. Salih Bey’in bu eleştirileri Sakıp Bey’e yaptığı eleştiriler kadar sert olmasa da yine de saygı sınırlarını zorlayan ağır eleştirilerdi. İsmail Cerrahoğlu Hocamız, Salih Bey’in bu sert eleştirilerini gayet sakin ve güler bir yüzle dinlemiş, ardından yumuşak bir ses tonu ile “*Salih’ciğim eleştirilerinde haklı olsan da bu kadar sert olma. Ben imkânlarım ölçüsünde ve o günkü şartlarda ancak bu kadarını yapabildim. Sen bundan daha iyisini yap ve bir kitap yazarak bize de örnek ol.*” diyerek cevap vermişti.

İsmail Bey'in kendisine yapılan bu sert eleştirilere karşı nezaketi, konuşma üslubu ve ses tonundaki yumuşaklık, hayranlık uyandıracak bir nitelikteydi. Ben o toplantıda kendi hesabıma çok şey öğrendim. Eleştirinin ne olduğunu ve nasıl yapılması gerektiğini, doğru eleştiri ile yanlış eleştiri arasındaki farkın ne olduğunu ve yapılan eleştirilere nasıl cevap verildiğini veya verilmesi gerektiğini bu toplantı vesilesiyle daha iyi kavramıştım. İsmail Hocamız, gösterdiği yumuşak tavır, verdiği ılımlı ve nazik cevaplarla bir ilim adamında olması gereken ilmi kişiliğin mahiyetini de bu vesile ile bize göstermişti.”⁵

Salih Bey'in bu sert tavrının zamanla yumuşadığına şahit oldum. Hangi duygu ve düşünceler onun yumuşamasına sebep oldu? Bilmiyorum ama yumuşaması aynı vaki idi. 1996 yılıydı, doçentlik bilim sınavında ikimiz de jüri üyesiydik. İmtihandan önce odasında oturmuş hem çayımızı içiyor hem de sohbet ediyorduk. Sohbetimizin belli bir konusu yoktu. Bir ara imtihana girecek adaylar gündeme geldi ve isimleri zikredildi. Bu adaylardan ikisini çok iyi hatırlıyorum. Biri bizim fakülteden Dr. Ahmet Madazlı, diğeri de Ankara İlahiyat Fakültesi'nden Dr. Ömer Özsoy'du. Ahmet Bey Kur'an-ı Kerim hocasıydı ve fakültemizde zor bir hoca olarak bilinirdi. Genellikle öğrenciler; Kur'an okuma konusunda zayıf oldukları için onun dersinden kolay kolay geçemiyorlardı. Hoca da not konusunda cömert sayılmazdı, Bu nedenle de hakkında fıkralar uydurulmuştu. Onlardan birini o sohbette bir anekdot olarak aktarmıştım.

1994 yılında Tokat/Turhal'da Milli Eğitim Bakanlığı Din Öğretimi Genel Müdürlüğü'nün organize ettiği Hizmet İçi Eğitim Kursu'na katılmıştım. En son dersimde kursiyerlere, “Size şimdi ilahiyat fakültelerinin isimlerini söyleyeceğim. Sizdeki çağrışımınızı söyleyiniz.” demiş, sonra da bazı fakültelerin adlarını zikretmiştim:

-“Ankara Üni. İlahiyat Fakültesi”

-Modernist ve yenilikçi”

-“Marmara Üni. İlahiyat Fakültesi”

-“Muhafazakâr”

-“Konya İlahiyat Fakültesi”

-“Muhafazakâr”

“ Kayseri Erciyes Üni. İlahiyat Fakültesi” deyince hep birden,

-“Ahmet Madazlı” demişlerdi.

5 Gökhan Atmaca - Ali Karataş, Tefsire Adanmış Bir Ömür İsmail Cerrahoğlu (Ankara: Fecr Yayınları, , 2019), 225-226.

Hayret etmiştim. “Neden Ahmet Madazlı?” diye sordum. İçlerinden biri bunu şöyle açıklamıştı:

Ahmet Bey bir öğrenciyi Kur’an’dan geçirmemiş. Öğrenci 3-4 defa imtihana girdiği halde yine de kalmış. Girdiği son imtihanda o öğrenci tabancasını çıkartıp masaya koymuş ve “Hocam bu iş olacak!” demiş. Hoca da iki tabancasını çıkartıp masaya koymuş ve “Bu iş olmayacak!” demiş.

Bu anekdotu anlattığımda Salih Bey çok gülmüş ve “O kadar mı notu kıt” demişti. Bu anekdot onun hoşuna gitmişti.

Jüri üyeleri olarak sınav salonuna geçmiş ve imtihanlara başlamıştık. Ömer Özsoy, güçlü bir adaydı ve bu nedenle rahat bir imtihan geçirmişti. Sıra Ahmet Madazlı’ya gelmişti. Ahmet Bey, Ömer Bey gibi tefsir nosyonuna sahip değildi. Zira kendisi daha önce de belirttiğim gibi Kur’an-ı Kerim hocasıydı. Diğer jüri üyeleri Ahmet Bey’e farklı konularda sorular sorsa da Salih Bey’in soruları daha ziyade kıraat ve yedi harf gibi konular üzerinde yoğunlaşıyordu. Ahmet Bey de bu sorulara daha rahat ve daha kolay cevaplar veriyordu.

İmtihan neticesinde Ömer Özsoy gibi, Ahmet Bey de başarılı bulunmuştu. Salih Bey, Ahmet Madazlı’ya başarılı olduğunu tebliğ ederken “Ahmet Bey, seni başarılı bulduk; ancak tabancalarını bir daha kılıfından çıkartmayacaksın tamam mı?” diye espri yaptığına da şahit olmuştuk. Böylece Salih Bey’in daha önce benim fark etmediğim babacan tavrını ve nüktedan yönünü de hep birlikte görmüştük.

Ankara’ya bir diğer gidişimde yine Salih Bey’e uğramıştım. Konuşmamız esnasında Salih Bey, sözü dönüp dolaştırıp “İbranice” bilmenin önemine getirmiş ve “Google”ı açarak, bazı Kur’an lafızlarıyla İbranice arasındaki anlam benzerliklerine dikkatimizi çekmek istemişti. Ben o yıllarda henüz bilgisayara geçmemiş, “Olympia” marka daktilomu kullanmaya devam ediyordum. Google’ı bu vesile ile ilk defa ondan duymuştum.

Salih Bey fakültemiz öğretim görevlisi Dr. Yavuz Fırat’ın doktora tez savunmasına da gelmişti. Savunma bittikten sonra fakültemizin bahçesindeki kamelyada oturup derin sohbetlere dalmıştık. Sohbet sırasında her daim olduğu gibi dil konusundaki maharetini göstermişti ve dolayısıyla bilmediğimiz birçok bilgiyi ondan öğrenme imkanı bulmuştuk. Benim dikkatimi çeken, konuşmalarında eskisine oranla eleştirel bir tavır içinde olmamasıydı. Konulara daha yumuşak ve munis bir yaklaşım sergiliyordu.

Bilemiyorum, belki davranışlarındaki bu değişimden, belki de bilimsel tefsire olan yaklaşımındaki değişimden, Draz’dan yaptığı tercümesinin, Kitâbiyât tarafından 2000 yılında neşredilen ikinci baskısında “Giriş” bölümünü çıkartmış ve kitabın adını da “*Kur’an’a Giriş*” koymuştu.

Salih Bey’le olan dostluğumun zirve yapması ameliyat sonrasına rastlar. Kendisine ameliyattan sonra geçmiş olsun telefonu etmiştim. Bana uzun uzun hastalığından ve ameliyatından söz etti. Kendisini mutlu hissedecek sözler söylemeye çalışmıştım. Arayı fazla uzat-

madan belli aralıklarla telefon etmeye, hal-hatır sormaya devam ettim. Çoğu zaman geçmişten, bazen de gelecekte söz ederdik. Ben ona bilim âlemine yaptığı hizmetleri, kendisiyle olan ilişkimizi anlatan konuşmalar yaparken; o da bana kendisine yazdığım mektuptan söz ederek iltifat etmeye çalışırdı. Bundan da o mektubumu unutmadığı anlaşılıyordu.

Allah rahmet eylesin. Mekâmı cennet olsun.

Etik Beyan / Ethical Statement

Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur / It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited (Celal KIRCA).

Yazar(lar) / Author(s)

Celal KIRCA

Finansman / Funding

Yazar bu araştırmayı desteklemek için herhangi bir dış fon almadığını kabul eder / The author acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça

Atmaca, Gökhan – Karataş, Ali. *Tefsire Adanmış Bir Ömür İsmail Cerrahoğlu*. Ankara: Fecr Yayınları, 2019.

Dıraz, Abdullah. *Kur'ân'ın Anlaşılmasına Doğru*. çev. Salih Akdemir. Ankara, Mim Yayınları, Birinci Baskı, 1983.

Kırca, Celal. *Unutulmamış Anıların İz Düşümü*. Kayseri, 2021.